

4. 4. 2018

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Neoznámení termínu pohřbu jako neoprávněný zásah do osobnostních práv

„Žít a umřít před zrcadlem“, řekl Baudelaire. Nevěnuje se však dostatečná pozornost onomu „a umřít“. Žít, na to jsou všichni připraveni. Ale stát se pánem své smrti, to není jen tak.“ zní citát francouzského filozofa Alberta Camuse. Otázky týkající se pohřbu jako jedné ze součástí „onoho umřít“ nejsou figury, se kterými by soudy přicházely často do styku. Výjimku z tohoto pravidla pak představuje rozsudek Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 2202/2017, ze dne 29. 11. 2017.

Naši klienti, jako žalobci (zletilé děti) po otci, který spáchal sebevraždu, se v daném případě žalobou na ochranu osobnosti domáhali proti pozůstalé manželce zemřelého písemné omluvy a náhrady nemajetkové újmy ve výši 50.000,- Kč pro každého z nich. V žalobě jsme uvedli, že žalovaná vypravila pohřeb manžela, avšak žalobce o datu konání neinformovala a neinformovala je ani o datu rozptýlu jeho popela, ač žalobci měli o tyto informace zájem.

Jak soud prvního, tak i soud druhého stupně, naší žalobě vyhověly (odvolací soud našim klientům nepřiznal toliko omluvu v Pardubickém deníku). Oba soudy přitom dospěly k následujícím závěrům, které opřely o ust. § 81, § 82, § 2951, § 2956 a § 2957 o. z.

Zesnulý měl ke svým dětem z prvního manželství silné citové vazby, stejně jako oba žalobci měli silné citové vazby ke svému otci. Žalobci byli ochotni pohřeb zorganizovat a žalované se tázali, kdy pohřeb bude a zajímali se o termín pohřbu i u pohřební služby. Žalovaná jim však požadované údaje nesdělila, termín pohřbu dokonce tajila s tím, že pohřeb prohlásila za soukromý, čímž žalobcům současně znemožnila, aby si jeho termín sami zjistili. Argumentace žalované, že zesnulý si přál pohřeb za přítomnosti jen blízkých osob, nemůže podle názoru soudu obstát, neboť žalovaná na pohřeb pozvala své příbuzné, kteří pro zesnulého rozhodně byli osobami méně blízkými než žalobci. Žalovaná tak zasáhla zásadním způsobem do osobnostních práv nejen žalobců, ale i sourozenců zesnulého, přičemž za akt zloville žalované soud hodnotil především to, že pohřeb prohlásila za soukromý, čímž žalobcům a dalším příbuzným zemřelého znemožnila se pohřbu zúčastnit. Toto její jednání současně hodnotil jako výraz neúcty k zemřelému.

Proti rozhodnutí soudu druhého stupně podala žalovaná dovolání, v němž formulovala následující otázky, které podle žalované dosud nebyly vyřešeny dovolacím soudem:

- *Existuje právní nárok pozůstalých osob účastnit se pohřbu organizovaného tím, kdo je oprávněn rozhodnout, jaký pohřeb má být, v souladu se zákonnou posloupností stanovenou § 114 odst. 1 obč. zákoníku?*

- Pokud soud dospěje k závěru, že takové právo existuje, vyvstává podle žalované otázka:
- *Má toto právo přednost před právem zesnulého na důstojné rozloučení za situace, kdy setkání některých osob na pohřbu pro jejich vzájemné antipatie tuto důstojnost rozloučení zcela vylučuje? Má přednost právo zesnulého na důstojný pohřeb nebo právo kterékoli pozůstalé osoby na účast na pohřbu?*
- *Je zneužitím práva, když manželka zesnulého neoznámí termín pohřbu osobám, v jejichž péči a pod jejichž vlivem byl zesnulý manžel v době, kdy spáchal sebevraždu*

Své dovolání odůvodnila pak tak, že se soudy nižších stupňů nezabývaly otázkou střetu osobnostních práv žalované a žalobců, ale vzaly pouze za prokázané, že její práva nemohou být chráněna vůči zjevnému zneužití. Dovolatelka se domnívala, že její právo rozhodnout o způsobu pohřbu, resp. o tom, jaký pohřeb bude zesnulý mít, má v tomto případě větší váhu, když takto konala s ohledem na přání manžela a především s ohledem na úctu k němu. Vzhledem k tomu, že i z provedených důkazů bylo zřejmé, že by pohřeb za přítomnosti všech blízkých zemřelého nemohl proběhnout uctivě, bylo povinností žalované zařídit pohřeb takovým způsobem, aby bylo možné se se zemřelým rozloučit s patřičnou úctou. K uctivému pohřbu zemřelého v daném případě mohlo dojít pouze dvěma způsoby – tedy s žalobci bez žalované nebo s žalovanou bez žalobců. Proto nelze její činění považovat za zneužití práva, nýbrž za jeho náležitý výkon. Dovolatelka proto navrhla, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Nejvyšší soud na úvod přdestřel, že je skutečností, že § 114 odst. 1 o. z. přináší úpravu, podle níž je člověk oprávněn rozhodnout, jaký má mít pohřeb. Nezaněchá-li o tom výslovně rozhodnutí, rozhodne o jeho pohřbu manžel zemřelého, a není-li ho, děti zemřelého; není-li jich, pak rozhodnou rodiče a není-li jich, sourozenci zemřelého; nežijí-li, pak rozhodnou jejich děti a není-li ani jich, pak kterákoli z osob blízkých; není-li žádná z těchto osob, pak rozhodne obec, na jejímž území člověk zemřel. Nejvyšší soud dále připomenul, že důvodová zpráva k ustanovení § 113 až § 117 o. z. mimo jiné konstatuje, že zásada, že se ochrana osobnosti vztahuje i na tělo mrtvého člověka, je doktrinálně uznávána již delší dobu, přičemž však výslovně formulována nebyla. Z tohoto důvodu se proto osnova přiklonila k jasnému ustanovení v tomto smyslu. Výraz respektu k této zásadě je navržená úprava, odrážející jednu ze zjevných tendencí osnovy, spočívající v důrazu na úctu k člověku a jeho přirozeným právům. To se týká i toho, jak má být s tělem zemřelého člověka naloženo.

Podle Nejvyššího soudu ust. § 114 o. z. dále rozvíjí oprávnění obsažené v § 113 odst. 1 o. z., přičemž zakotvuje ve vztahu k vůli člověka (pro případy nebyla-li projevena) subsidiární oprávnění v posloupnosti výslovně uvedených osob rozhodnout o pohřbu zemřelého (jde v podstatě o rozhodnutí o celkové organizaci pohřbu, včetně např. určení okruhu jeho účastníků). **Zákon zde svěřuje vůdčí úlohu manželovi zemřelého (v případě, že žije), který je tak v prvé řadě povolán rozhodnout v této záležitosti. Nelze však pominout, že výkon tohoto práva se může dostat do případné kolize s již výše zmíněným právem na pietu např. ostatních osob.** Proto je dle Nejvyššího soudu nezbytné i v těchto případech proporcionálně poměřovat tato práva s ohledem na okolnosti každého konkrétního případu. **Ve vypjatých případech (jako se to naznačuje např. i v projednávané věci) přitom jako zákonná pomůcka poslouží případně i aplikace ustanovení § 8 o. z., podle něhož zneužití práva nepoživá právní ochrany. Takovéto zneužití práva může být spatřováno např. právě v tom, pokud by osoba oprávněná rozhodnout o pohřbu zemřelého člověka objektivně neopodstatněně, resp. svévolně, znemožnila osobám oprávněně uplatňujícím své právo na pietu, zúčastnit se pohřbu zemřelého člověka.**

Nejvyšší soud uzavřel, že oprávnění osob, jejichž výčet obsahuje ust. § 114 odst. 1 věta druhá o. z., nelze posuzovat jako absolutní právo umožňující takovýmto osobám bez objektivně seznaného důvodu vyloučit další osoby, jimž ve smyslu § 81 o. z. svědčí právo na pietu, z možnosti účastnit se pohřbu jim blízkého zemřelého člověka, vzdát mu tak úctu a současně

mimo jiné i dát tak průchod svým legitimním citům ve vztahu k němu. Zabránění účasti na pohřbu takovýmto pozůstalým - byť s odkazem na zmiňované ustanovení § 114 odst. 1 věta druhá o. z., proto může případně být za určitých okolností konkrétního případu klasifikováno i jako zneužití práva, které ve smyslu ustanovení § 8 o. z. nepoživá právní ochrany.

V zásadě totožný názor aktuálně zastává i právní doktrína. Podle ní *nelze vyloučit, že rozhodnutím o způsobu provedení pohřbu (např. vyloučením určité osoby z pohřebního obřadu) může být podle okolností zasaženo do osobnosti jiného, a to zejména do jeho soukromí ve smyslu práva na rodinný život* (srovnej např. *Lavický, P. a kol.: Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání, Praha: C. H. Beck, 2014, str. 606-607*).

S ohledem na výše řečené pak Nejvyšší soud dovolání žalované nevyhověl.

Předmětné rozhodnutí je významné, jelikož nastavuje jasné mantinely v otázce tak důležité, jakou je aranžmá pohřbu. Poselství Nejvyššího soudu je přitom zjevné, skrze ust. § 114 odst. 1 věty druhé o. z. si nelze „vyřizovat účty“ s ostatními pozůstalými.

Mgr. Vladimír Janošek,

advokát

trvale spolupracující s [ARROWS advokátní kancelář, s.r.o.](#)

V Jámě 699/1

110 00 Praha 1

Tel.: +420 731 773 563

e-mail: janosek@arws.cz

© EPRAVO.CZ - Sběrka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [EUDAMED: Jednotná databáze mění pravidla hry na trhu zdravotnických prostředků](#)
- [Nový zákon o veřejných dražbách, aukce a obálkové metody](#)
- [Pohled přes hranice - natáčení pornografických klipů jako důvod výpovědi z nájmu bytu](#)
- [Nařízení EU o umělé inteligenci a jeho dopady na využití jazykových modelů v advokátní praxi](#)
- [Revize zájezdové směrnice: co přináší, co hrozilo a co to znamená pro praxi](#)
- [Kupní smlouva o převodu nemovitosti bez uvedení výše kupní ceny](#)
- [Druhá „tlačítková novela“: povinné tlačítko pro odstoupení od smlouvy](#)
- [Souhlas s veřejným užíváním pozemku jako překážka nároku na bezdůvodné obohacení - nález](#)

[Ústavního soudu sp. zn. I. ÚS 2541/25](#)

- [Kupní smlouva bez přesného určení kupní ceny](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 36.: Doložka o mlčenlivosti](#)
- [Detekce podezřelého obchodu v kontextu hazardních her](#)